

ה י ס ט ו ר י ה

(לימודי חובה – חלק ב')

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

עליך לענות על ארבע שאלות – שאלה אחת מכל פרק.

מבין השאלות שבחרת לענות עליהן, לפחות שתי שאלות חייבות לכלול קטע מקור.

פרק ראשון – (25x1) – 25 נקודות

פרק שני – (25x1) – 25 נקודות

פרק שלישי – (25x1) – 25 נקודות

פרק רביעי – (25x1) – 25 נקודות

סה"כ – 100 נקודות

שים לב: תלמידים **שאושר להם מבחן מותאם** יענו על שלוש שאלות – כל שאלה מפרק אחר. השאלות לא חייבות לכלול קטע מקור.

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. המלצה לחלוקת זמן: כ-25 דקות לכל שאלה.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב ב**טיוטה** (ראשי פרקים, חישובים וכדומה). רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

בשאלון זה ארבעה פרקים. עליך לענות על ארבע שאלות – שאלה אחת מכל פרק, מביניהן לפחות שתי שאלות הכוללות קטע מקור.

נושא א – טוטליטריות, נאציזם, אנטישמיות, מלחמת העולם השנייה והשואה

פרק ראשון (25 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 1-3 (25 נקודות).

1. קטע מקור – האידאולוגיה הנאצית והחיים בגטו עד תחילת ביצוע "הפתרון הסופי"

א. לפניך קטע ממכתב שכתבה בתו של מושל מחוז בפולין, לאחר סיור בגטו לודז' באפריל 1940.

"מה שרואים הוא בעיקר אספסוף, וכולם משוטטים בבטלה... מגפות מתפשטות והריח באוויר מגעיל, מפני שהכול נשפך אל הבויב. אין גם מים, והיהודים חייבים לקנות אותם בעשרה פניג לדלי; הם בטה מתרחצים עוד פחות מהרגיל... אתם יודעים, אי-אפשר לרחם באמת על האנשים האלה; אני חושבת שהרגשות שלהם שונים לגמרי משלנו ולכן הם לא מרגישים את ההשפלה וכל היתר".
(ש' פרידלנדר, **שנות השמדה, 1939-1945: גרמניה הנאצית והיהודים**, עם עובד, 2007, עמ' 62)

הסבר את עקרון "תורת הגזע" ואת עקרון האנטישמיות באידאולוגיה הנאצית.

כיצד דימוי היהודי על פי עקרונות אלה בא לידי ביטוי בקטע?

(15 נקודות)

ב. תאר כיצד התמודדו היהודים עם קשיי החיים בגטו, עד תחילת ביצוע "הפתרון הסופי",

כדי להבטיח את קיומם הפיזי ואת השמירה על צלם אנוש. (10 נקודות)

2. מדיניות החוץ של גרמניה הנאצית (1933-1939)

א. לפניך טבלה ובה מפורטים צעדים אחדים שנקט היטלר במדיניות החוץ של גרמניה.

טור א	טור ב
— הסכם אי-התקפה בין גרמניה לפולין (1934)	— סיפוח אוסטריה — ה"אנשלוס" (1938)
— הסכם ימי עם בריטניה (1935)	— סיפוח חבל הסודטים (1938)
— פלישה לחבל הריין (1936)	— הסכם ריבנטרופ-מולוטוב (1939)

הצג שני צעדים — אחד מטור א ואחד מטור ב, והסבר מה רצה היטלר להשיג באמצעות כל אחד מהצעדים שהצגת. (15 נקודות)

ב. מה הייתה תגובת בריטניה למדיניות החוץ של היטלר בשנים אלה?

הסבר שלושה מניעים שהשפיעו על תגובה זו.

(10 נקודות)

3. התמודדות יהודי גרמניה עם מדיניות הנאצים, ועידת אוויאן (יולי 1938)

א. הסבר מדוע רק יהודים מעטים היגרו מגרמניה בשנים 1933-1938, על אף מדיניות הנאצים נגדם.

הצג שתי דרכי התמודדות של הנהגת יהודי גרמניה עם קשיי החיים שנוצרו בשל מדיניות הנאצים עד פרוץ המלחמה.

(17 נקודות)

ב. מה היו תוצאות ועידת אוויאן?

כיצד השפיעו תוצאות אלה על המדיניות של היטלר כלפי היהודים בגרמניה?

(8 נקודות)

/המשך בעמוד 4/

פרק שני (25 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 4-6 (25 נקודות).

4. קטע מקור – היודנראט בזמן ביצוע "הפתרון הסופי"

א. לפניך קטע מנאום של רומקובסקי, יו"ר היודנראט בגטו לודז', ב-4 בספטמבר 1942.

"אתמול במשך היום נתנו לי פקודה לשלוח מעל עשרים אלף יהודים מן הגטו... הועמדה השאלה: 'האם היה עלינו לקבל את הדבר ולעשות זאת בעצמנו או להשאיר זאת לאחרים?' אך כיוון שלא היינו מודרכים על ידי המחשבה 'כמה יאבדו' אלא 'כמה אפשר להציל?' הגענו אנחנו, כלומר אני והמקורבים ביותר אליי בעבודה, למסקנה שיהיה הדבר קשה ככל שיהיה, אנו מוכרחים לקבל את ביצוע הגזירה לידינו. אני מוכרח לבצע את הניתוח הקשה, השותת דם, אני מוכרח לקטוע איברים בכדי להציל את הגוף!... יש לנו בגטו רבים חולי שחפת, שימיהם או אולי השבועות שלהם ספורים ... 'תנו לי את החולים הללו, ובמקומם אפשר יהיה להציל בריאים'... השכל הישר מחייב שמוכרח להינצל זה שניתן להציל והוא בעל סיכויים להינצל, ולא זה שאין אפשרות בלאו הכי להצילו..."

(י' ארד, י' גוטמן וא' מרגליות [עורכים], **השואה בתיעוד**, יד ושם, 1978, עמ' 226-227)

על פי הקטע, ציין את הלבטים של יו"ר היודנראט בגטו לודז', והסבר את השיקולים

שהנחו אותו בהחלטתו. (13 נקודות)

ב. הסבר שני התלבטויות נוספות של חברי יודנראט בגטאות, בזמן ביצוע

"הפתרון הסופי". (12 נקודות)

/המשך בעמוד 5/

5. הרחבת מלחמת העולם השנייה לחזיתות נוספות וסיומה
- א. הסבר מדוע פלשה גרמניה לברית-המועצות (יוני 1941), ותאר את ההשפעה של פלישה זו על המשך המלחמה. (12 נקודות)
- ב. כיצד השפיעה ההצטרפות של ארצות-הברית למלחמה (דצמבר 1941) על מאזן הכוחות במלחמה?
הסבר את השיקולים של ארצות-הברית בהחלטה להטיל פצצות אטום על הערים הירושימה ונגסקי (אוגוסט 1945).
(13 נקודות)
6. יחס האוכלוסייה בארצות הכיבוש אל היהודים, ועמדת ממשלות בעולם החופשי
- א. הסבר שלושה גורמים שהשפיעו על היחס של האוכלוסייה המקומית בארצות הכיבוש הנאצי אל היהודים שחיו בארצות אלו. (12 נקודות)
- ב. הסבר את השיקולים שהשפיעו על עמדת ארצות-הברית כלפי הצלת יהודים בזמן ביצוע "הפתרון הסופי".
הבא שתי דוגמאות המבטאות עמדה זו.
(13 נקודות)

נושא ב – בונים את מדינת ישראל במזרח התיכון**פרק שלישי (25 נקודות)**

ענה על אחת מהשאלות 7-9 (25 נקודות).

7. קטע מקור – הדיון באו"ם בשאלת ארץ-ישראל

א. לפניך קטע מנאום גרומיקו, שר החוץ של ברית-המועצות, בעצרת הכללית של האו"ם (14/5/1947).

במלחמה האחרונה, בטריטוריות שהיו בשליטת הנאצים, הושמדו היהודים פיזית כמעט לחלוטין. רק כמיליון וחצי יהודים שרדו באירופה אחרי המלחמה.

מרביתם מבין היהודים ששרדו נשללו ארץ מולדתם, ביתם ואמצעי הקיום שלהם. רבים מהם נמצאים במחנות עקורים וממשיכים לסבול מעוני ומחסור.

הגיעה העת לסייע לאנשים אלו. חיוני להראות דאגה לצרכים הדחופים של עם שהתנסה בסבל כה רב בשל מלחמה שהביאה עליו גרמניה הנאצית.

העובדה שלא היה ביכולתה של שום מדינה מערב-אירופית להבטיח לעם היהודי הגנה מפני אלימות התליינים הפשיסטים, מסבירה את שאיפת היהודים להקים מדינה משלהם.

בעת ניתוח התכניות השונות לעתיד פלשתינה חיוני לזכור שאוכלוסיית פלשתינה מורכבת משני עמים, ערבי ויהודי. לשניהם שורשים היסטוריים בפלשתינה.

הפתרון לבעיית פלשתינה באמצעות הקמת מדינה יהודית-ערבית עם זכויות שוות ליהודים ולערבים יכול להיות אחת האפשרויות.

אך אם לנוכח הידרדרות היחסים בין היהודים לערבים יתברר שאי-אפשר לבצע תכנית זו, יש לשקול תכנית אחרת – חלוקת פלשתינה לשתי מדינות עצמאיות ואוטונומיות, אחת יהודית ואחת ערבית.

(מעובד על פי י" הלר, **במאבק למדינה: המדיניות הציונית בשנים 1936-1948**, מרכז זלמן שזר, תשמי"ה, עמ' 518-521)

על פי הקטע, הסבר את הנימוקים שהזכיר גרומיקו בנאומו כדי להצדיק את תמיכתו בהקמת מדינה ליהודים.

הצג שני פתרונות לשאלת ארץ-ישראל, על פי הקטע. (12 נקודות)

ב. הצג שיקול נוסף (שאינו מופיע בקטע), שהשפיע על תמיכת ברית-המועצות בהקמת מדינה ליהודים.

הסבר את החשיבות של תמיכה זו לתוצאות הדיון באו"ם. (13 נקודות)

/המשך בעמוד 7/

8. הקמת צה"ל ופירוק המחותרות

- א. בפקודת יום להקמת צה"ל (31/5/1948) כלול נוסח השבועה שכל חייל חייב להישבע:
"הנני נשבע ומתחייב בהן-צדקי לשמור אמונים למדינת ישראל, לחוקתה ולשלטונותיה המוסמכים..."
(שי. קולת [עורכת], הרעיון הציוני והקמת מדינת ישראל, כרך ב, מעלות, תשמ"ה, עמ' 318)
- הסבר את החשיבות של הקמת צה"ל זמן קצר לאחר הקמת המדינה ולאחר פלישת מדינות ערב.
במה שבועת החייל מבטאת חשיבות זו?
(12 נקודות)
- ב. הסבר את הקשיים בביצוע ההחלטה של בן-גוריון לפרק את מטה הפלמ"ח ואת ארגוני המחותרות. (13 נקודות)

9. הסכמי שביתת הנשק, והבעיות שנשארו לא פתורות

- א. הצג את עיקרי התוכן של הסכמי שביתת הנשק, שנחתמו בתום מלחמת העצמאות בין ישראל ובין שתיים ממדינות ערב.
הסבר את החשיבות של הסכמי שביתת הנשק למדינת ישראל.
(13 נקודות)
- ב. הצג שלוש בעיות שנשארו לא פתורות עם תום מלחמת העצמאות. (12 נקודות)

פרק רביעי (25 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 10-12 (25 נקודות).

10. קטע מקור – מלחמת סיני (אוקטובר 1956)

א. הברית הצבאית בין צרפת, בריטניה וישראל (הסכם סוור) הסירה מלבו של בן-גוריון את אחד החששות העיקריים. ברית זו, סבר בן-גוריון, תקהה את עוקצו של הזעם הבין-לאומי. אסור לשכוח שביסוד כל השיקולים הנסיבתיים הללו עמדה ההנחה הבסיסית של בן-גוריון שהעומות עם מצרים הוא בלתי נמנע, ובמוקדם או במאוחר הוא עתיד להתחולל, ולכן מוטב לה לישראל לחולל אותו בשעה ובתנאים הנוחים לה. זו הזדמנות יחידה, הוא סבר, ששתי מעצמות לא קטנות ינסו לסלק את נאצר, ואל לה לישראל לעמוד כיחידה לעומתו כשהוא מתחזק והולך. (משובד על פי מי בר און, שערי עזה, עם עובד, 1992, עמ' 292-293)

הסבר, על פי מה שלמדת, מדוע סבר בן-גוריון שהעומות עם מצרים הוא בלתי נמנע. על פי הקטע, מדוע החליט בן-גוריון באוקטובר 1956 שזוהי שעת כושר לצאת למלחמה נגד מצרים?

(15 נקודות)

ב. ציין את התוצאות של מלחמת סיני, והסבר את השפעותיה על מדינת ישראל בשני תחומים. (10 נקודות)

11. עיצוב זיכרון השואה בחברה הישראלית

א. הצג את החוקים שהתקבלו במדינת ישראל בשנות ה-50 לעיצוב זיכרון השואה, והסבר את יחס החברה הישראלית לניצולי השואה בתקופה זו. (10 נקודות)

ב. הסבר את השפעת משפט אייכמן על היחס של החברה הישראלית אל ניצולי השואה, ואת השפעתו על הפרשנות לגבורה של היהודים בשואה. (15 נקודות)

12. עלייה וקליטה בעשורים האחרונים של המאה ה-20

א. הסבר את הסיבות לעלייה של יהודי ברית-המועצות למדינת ישראל בשנות ה-70. הצג את דרכי ההתארגנות של פעילי העלייה, ואת הקשיים שלהם בהתארגנות זו. (13 נקודות)

ב. הסבר מהי תפיסת "כור ההיתוך", והדגם את המעבר מתפיסה זו לתפיסת ה"רב-תרבותיות", כפי שהיא באה לידי ביטוי במדיניות הקליטה של מדינת ישראל בעשורים האחרונים של המאה ה-20. (12 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך